

Bergambachtse kinderen in de Adriaanstichting en Het Dorp

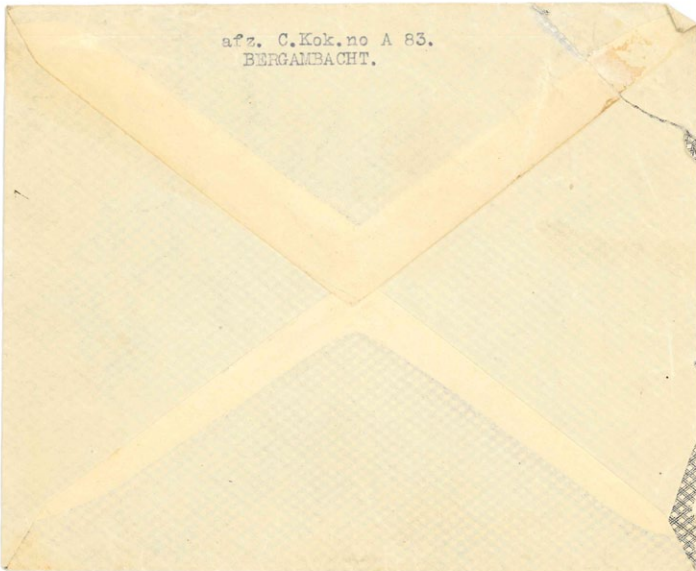
Het begon deze keer weer met een aankoop op Marktplaats, maar nu een envelop van C. Kok Czn uit Bergambacht, gericht aan de Adriaanstichting in Hillegersberg. En korte tijd later nog vier stuks!

Door: Leo de Kluijver

De naam Kok trok direct mijn aandacht. Al snel bleek dat de C voor Cornelis stond. En nog wat meer zoekwerk in het Bevolkingsregister bevestigde dat er in 1930 twee kinderen uit dit gezin naar Hillegersberg

vertrokken. Cornelis bleek een zoon van Cornelis Kok en Elizabeth Muijs, die in Bergambacht op een boerderijtje woonden, waar nu de westelijke bushalte is, op de kruising van Dijklaan, Parallelweg en Burgemeester Uilkensstraat. Moeder (en mogelijk ook vader Kok) zouden in 1932 de cover van 'Groot Rotterdam' (een tijdschrift dat regelmatig kiekjes uit de regio afdruckte) halen.

De Adriaanstichting

In 1912 richtte Maria Johanna de Monchy een tehuis op voor kinderen met een handicap. Mogelijk is dit initiatief gestimuleerd doordat zij zelf een ongeluk kreeg waardoor zij fysiek wat beperkt raakte. De gegoede mevrouw De Monchy was

in Groningen geboren, maar haar ouders kwamen uit Rotterdam. Moeder Sara Francina Havelaar overleed een jaar na de geboorte van Maria Johanna. Vader Adriaan de Monchy was er, aldus het jubileumboek van de stichting, graanhandelaar, maar hij was ook consul van Denemarken.

Adriaan de Monchy
(1822-1912)

Maria Johanna de Monchy
(1850-1926)

Na een aantal jaren keerde vader Adriaan de Monchy met zijn dochtertje terug naar Rotterdam en richtte er de bijbank van de Nederlandse Bank op, waarvan hij directeur werd. Van 1877 tot 1899 was hij gemeenteraadslid van de Liberale Unie/K.V.V. en van 1893 tot 1899 wethouder. Dat hij een bank oprichtte is niet zo vreemd, want zijn moeder was telg uit de fameuze familie Mees, die in het bankwezen ook een grote rol speelde.

Daarnaast is er nóg iets dat de oprichting van de Adriaanstichting mede verklaart: al in 1853 richtte Rudolf Mees, een neef van Adriaan de Molchy, een doveninstituut in Rotterdam op, waarvan hij lange tijd voorzitter was. Aanvankelijk '(Koninklijke) Ammanstichting' werd de naam in 1963 gewijzigd in Rudolf Mees Instituut. Het concept van dit instituut was om kinderen naast onderwijs te geven ook klaar te stomen voor een ambacht, waardoor ze zelfstandig hun brood konden verdienen. Datzelfde principe volgde Maria Johanna de Monchy ook met haar Adriaanstichting (vernoemd naar haar vader met wie ze bijna haar hele

REGENTEN der

ADRIAANSTICHTING

(Inrichting ter behandeling en opvoeding van lichamelijk-gebrekkige kinderen)
te Hillegersberg geven kennis, dat de stichting **EIND APRIL 1914 GEOPEND** zal worden.

Ouders en voogden, die kinderen voor opname in aanmerking wenschen te doen komen, worden verzocht dezen aan te melden bij den geneesheer der stichting, den Heer J. VAN ASSEN Jzn., op diens spreekuur in de Rotterdamsche Polikliniek, Mauritsweg 47, Rotterdam, Dinsdag, Donderdag en Zaterdag half tien.

Voorwaarden van opname en inlichtingen omtrent verpleeggelden zijn te bekomen aldaar en bij de directrice der stichting.

ALLEEN KINDEREN met NORMALE GEESTVERMOGENS kunnen worden opgenomen.

12595.50

Geneesheer-directeur dr. J. van Assen   Zuster G.E. van Eyken, verpleegkundig directrice

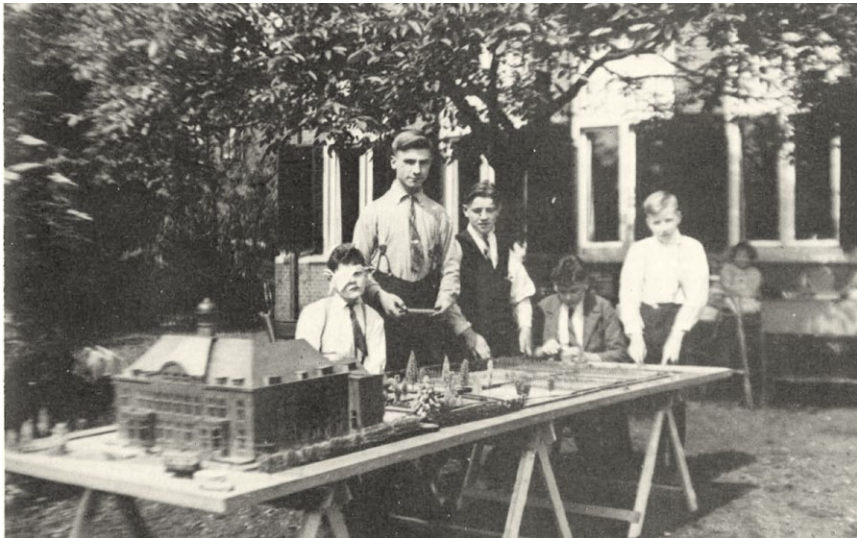
leven optrok) 'tot de behandeling en opleiding van lichamelijk gebrekkige kinderen.' In 1912 overleed vader Adriaan en in 1913 was de stichting een feit. Mogelijk was ook Maria's neef dr. Lambertus Bernardus de Monchy, directeur van het Sophia-Kinderziekenhuis, betrokken bij de oprichting.

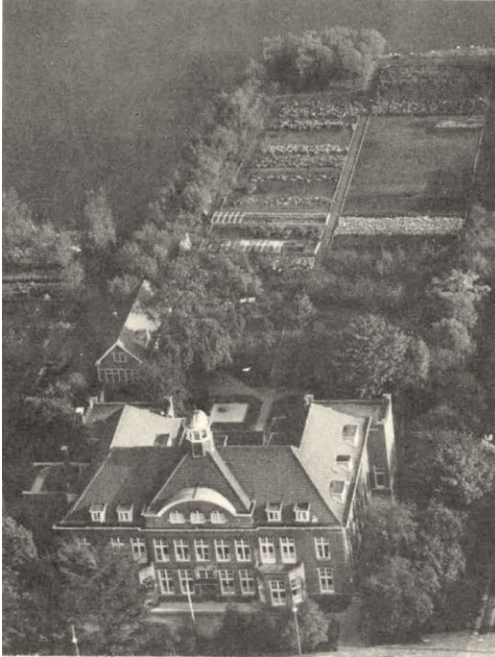
Samen met orthopedist dr. J. van Assen als geneesheer-directeur, zuster G.E. van Eyken en enkele vakkundige bestuursleden (waaronder een neef Engel Pieter de Monchy) kocht zij van het kapitaal dat haar vader naliet een groots huis aan de Straatweg 226 in Hillegersberg. Hierin was plaats voor zeker 70 kinderen. Naast onderdak en onderwijs, was er ook kunde en ruimte voor operaties en behandelingen die vergroeiingen en misvormingen van patiënten konden herstellen of corrigeren.

De eerste jaren waren moeilijk; slechts 1 van de 20 ligplaatsen was in gebruik, maar rond 1919 was de jaaropname tot het toppunt van 70 patiënten gestegen.

Het gebouw van de Adriaanstichting aan de achterzijde met een gedeelte van de tuin, 1914

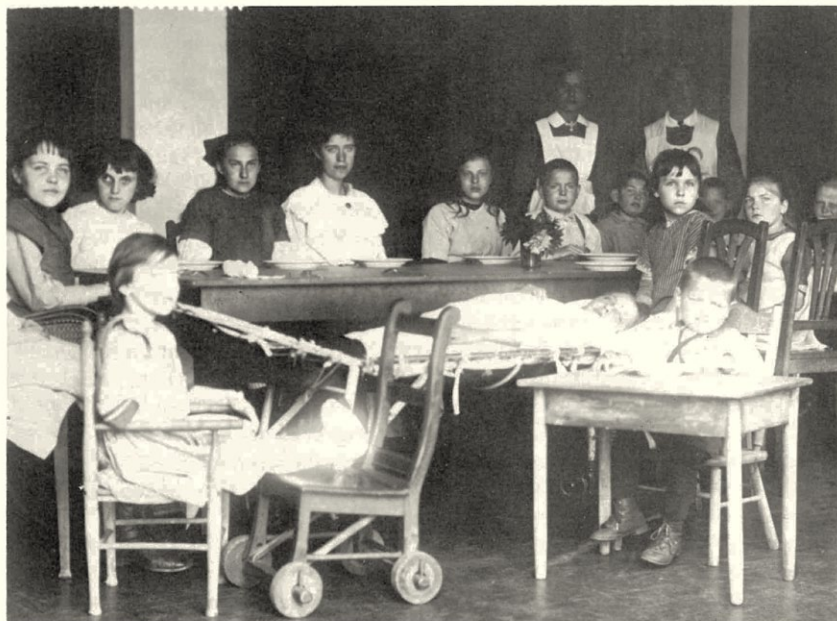

Het instituut timmerde flink aan de weg en in 1927 kwam Koningin-moeder Emma met een gevolg een kijkje nemen. Ze was onder de indruk van het werk dat op deze plek plaatsvond. Ze sprak de patiënten en het personeel met warme woorden toe en had voor alle kinderen een kadootje meegenomen.

Patienten 'aan den arbeid', 1916

Groepje kinderen aan de eettafel omstreeks 1920

Oma Elisabeth (Betje) Kok-Muijs woonde langs de Kerkweg, recht tegenover de brug naar de Voorstraat en de toenmalige Achterweg of later Burgemeester Uilkenstraat

Wat was de link met Hillegersberg?

Blijkbaar was het nieuws van dit koninklijk bezoek, dat ook in de Schoonhovensche Courant werd beschreven, een positieve stimulans voor dokter Leonard Jan Zielstra in Bergambacht om Cornelis Kok en zijn vrouw Lijntje Kok-Visser eens te laten nadenken of zoon Pieter en dochter Bets (Elizabeth) misschien niet bij dat instituut zouden moeten worden ondergebracht, in de hoop dat zij zelfstandig een toekomst konden opbouwen. Deze twee, en later ook Teunis en Riek, waren wel gehandicapt voor wat betreft hun benen, maar ze waren niet gek: hun hoofd was prima in orde. Met name Pieter was een slimme jongen. Waarschijnlijk had de dokter dat gezien en zag hij voor deze kinderen toch een mogelijkheid om een enigszins zelfstandig bestaan op te bouwen. Een andere mogelijke link met Hillegersberg of Rotterdam was de neef van Cornelis Kok, Jan Cornelis Kok (geboren op 17-01-1889 in Bergambacht, getrouwd op 4-5-1911 in Ammerstol met Geertruida Verkerk uit Ammerstol). Deze Jan Cornelis vertrok met zijn vrouw en hun zoontje

Het huisje van Cees en Lijntje Kok-Visser aan de Dijklaan

Willem op 30 juni 1919 naar Rotterdam, waar hij werk had gevonden. Zijn broer Willem woonde ook aan Bergstoep, vlakbij Cees en Lijntje (deze Willem was de opa van de latere minister-president Wim Kok). Misschien heeft Jan Cornelis ooit iets verteld over de Adriaanstichting toen hij hoorde over zijn gehandicapte oom-zeggertjes bij neef Cees.

Het gezin Kok-Visser

Want wat was het geval met dit gezin? Van de dertien kinderen van Cees en Lijntje, waren er maar liefst vier kinderen lichamelijk gehandicapt. Pieter, Bets en Teunis hadden dermate misvormde benen dat ze niet konden lopen. Ze bewogen kruipend voort en beklommen zo ook de trap in het kleine huisje aan de Dijklaan, want ze hadden hun slaapkamers gewoon boven. Teus was er het slechtst aan toe. En Riek kreeg al op iets latere leeftijd een vorm van Multiple Sclerose.

Kolenhandelaar Cees Kok woonde met zijn gezin in een inmiddels al weer jaren afgebroken huisje aan de Dijklaan (momenteel nr. 188). Hoog tijd voor een overzichtje van zijn gezin:

Cornelis Kok

zoon van Cornelis Kok en Elizabeth Muijs

* 06-03-1887 Bergambacht † 26-10-1946

Bergambacht

Beroep: kolen-/brandstoffenhandelaar

Gehuwd 08-01-1915 Ouderkerk aan den

IJssel met

Lijntje Visser

dochter van Pieter Visser en Hendrika Terlouw

* 27-09-1889 Ouderkerk aan den IJssel †

23 mei 1962 Apeldoorn

Lijntje Kok-Visser

Hun kinderen:

1. Cornelis Pieter (Kees)

* 22-05-1915 Bergambacht † 21-12-

1979 Groot-Ammers

∞ *Willempje Gelderblom* (* 06-09-1912

Groot-Ammers † 13-01-1994 Groot-

Ammers)

2. Pieter (Pieter)

* 18-12-1916 Bergambacht

† 22-02-1935 Bergambacht

3. Elizabeth (Bets)

* 23-07-1918 Bergambacht

† 13-04-1934 Bergambacht

4. Hendrika (Riek)

* 22-08-1919 Bergambacht

† 03-07-1990 Bergambacht

Bets Kok

V.l.n.r. Corrie, Bets (!) en Wim Kok

V.l.n.r.: Mar, Corrie en Riek (!) Kok

5. Lijntje (Lenie)

* 04-02-1921 Bergambacht

∞ *Arie Burger* (* 30-03-1921 *Lekkerkerk*)

6. Teunis (Teus)

* 26-01-1922 Bergambacht † 16-03-1937 Bergambacht

7. Marringje (Marry)

* 30-12-1923 Bergambacht † 21-06-1999 Bergambacht

∞ *Teunis Pieter Damsteegt* (22-08-1913 *Berkenwoude* † 02-09-2010 *Ouderkerk aan den IJssel*)

8. Jan Willem (Wim)

* 29-08-1925 Bergambacht † 04-04-1996 Bergambacht

∞ *Jacoba Lamberta Landzaat* (* 12-08-1927 *Utrecht* † 25-11-2019 *Gouda*)

9. Cornelia Elizabeth (Corrie)

* 22-11-1926 Bergambacht † 19-10-2011 Apeldoorn

*Wim Kok rijdt met paard en wagen rond 1942 op de
Hoofdstraat ter hoogte van Van Straaten*

∞ *Jean Martin (Jan) Deelen*
(* 07-07-1926 Angleur (B) †
24-09-2019 Apeldoorn)

10. Janna

* 29-12-1927 Bergambacht
† 16-01-1979 Bergambacht
∞ ??-10-1951 *Jan van Vugt*
(* Rotterdam/Goudswaard
† 12-12-1951 Rotterdam)

11. Adriana Cornelia (Nelly of Nel)

* 14-09-1931 Bergambacht
† 19-03-1990 Krimpen aan
den IJssel

∞ *Leendert (Leen) Twigt*
(* 20-08-1931 Krimpen aan
den IJssel

† 03-11-2022 *Krimpen aan
den IJssel*)

Gehandicapte doorzeters

Op Marktplaats vond ik in totaal vijf enveloppen die vanuit Bergambacht naar Hillegersberg (gericht aan de Adriaanstichting) zijn verstuurd: vier uit 1929 en één uit 1930. Op twee van deze enveloppen staat de naam van C. Kok (Czn.); de oudste (met getypte letters) is gericht aan de directie van de Adriaanstichting; de tweede aan dr. J. van Assen (Geneeskundig Directeur van de Adriaanstichting) evenals de vierde en de vijfde; de derde is gericht aan zuster G.E. van Eijken, verpleegkundig directrice van de Adriaanstichting.

Naar de inhoud van de brieven kunnen we slechts gissen, maar er lijkt communicatie te zijn geweest over de geneeskundige situatie van de

Adr. etc.
Da den Wel Post Bed
Hou
Dijne Dissen
ellamitsweg 47
Rotterdam
C. Kok Baw

18 XI 29
1879
Post
Master G. E. van Eijden
Lindendreef 18
to
Rotterdam

13 XII 29
1879
Den Welld. Engel Huis
Den H. D. J. van de Venne
Westerhof 103
Rotterdam.

15 XI 30
1880
Den Welld. Engel Huis
Den H. D. J. van de Venne
Westerhof 103
Rotterdam.

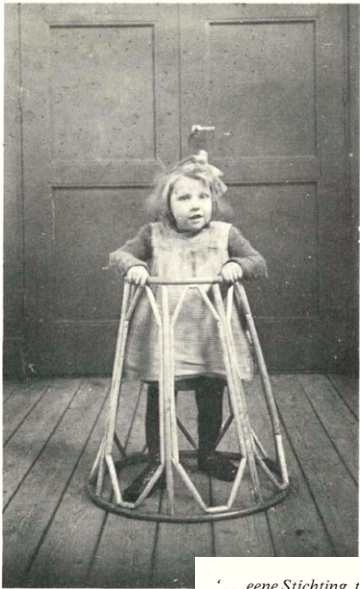
kinderen en er is ook een prospectus aan de familie in Bergambacht opgestuurd.

Uiteindelijk vinden we in het Bevolkingsregister van Bergambacht dat zowel Pieter als Bets op 4 januari 1930 het dorp verlaten en naar Hillegersberg verhuizen. Pieter keert al op 24 juni 1932 terug; Bets blijft er tot haar dood in 1934.

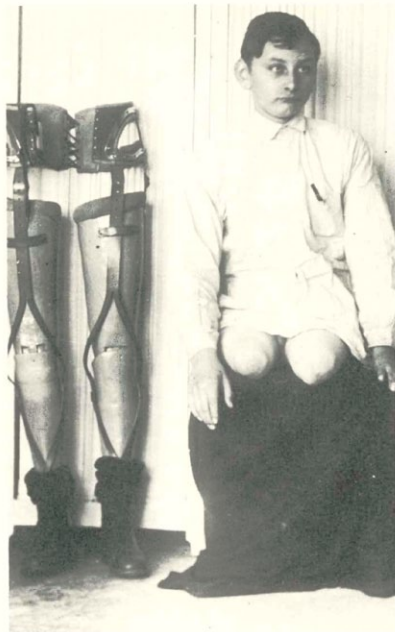
Wat deze kinderen precies hebben meegemaakt blijft onduidelijk. Er waren kinderen die zwaar misvormd waren en voor wie door de dokter werd gepleit voor een operatie; menigeen kon nadien beter lopen of was iets mobieler. De foto's in het jubileumboek zijn aandoenlijk; veel vergroeiingen waardoor kinderen mobiel waren gehinderd. Soms werd een rugoperatie gepleegd om een kind 'recht' te krijgen, zodat er kon worden begonnen met lopen of in ieder geval comfortabeler liggen. Met behulp van loophulpen (krukken, riemen en proteges) werd gezocht naar een betere mobiliteit.

Poliomyelitis patient vòòr en na behandeling, 1927

'...eene Stichting, ten doel hebbende het tijdelijk verzorgen van gebrekkige en mismaakte kinderen, niet langer dan tot hunne meerderjarigheid...'

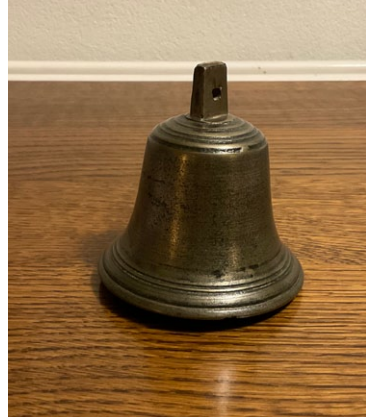

Patient met beide benen geamputeerd, in behandeling bij de Adriaanstichting, 1922

Naast het medische werd voor de kinderen ook gezocht naar werk dat zij konden gaan doen en zelfs een beroep dat ze mogelijk konden gaan uitoefenen.

Het enige dat men binnen de familie over Pieter wist te vertellen, was dat hij slim was en meewerkte aan de aanleg van elektriciteit in het tehuis. Hij had daar ook aardigheid in en men was tevreden over zijn werk. Dat is toch prachtig? In voorgaande eeuwen werden deze kinderen weggestopt in huis of ze moesten simpele klusjes om het huis doen. Maar door het werk van de Adriaanstichting was er zoveel meer mogelijk!

Waarom Pieter slechts twee jaar daar gebleven is, blijft onbekend. We weten dat – als hij werd verpleegd, maar dat is niet zeker – één dag wel *f* 2,50 kostte! Een aanzienlijk bedrag voor een eenvoudige kolenhandelaar, zeker als er twee kinderen tegelijk in de stichting verbleven!

Thuis lag Pieter boven op bed en riep hulp in middels een bel die er nog steeds is in de familie. Wellicht dat zijn lichamelijke situatie hem teveel parten speelde en dat men inzag daar in Hillegersberg dat men niet veel voor hem kon doen; Bets bleef er langer, maar Teunisje is er dus nooit naartoe geweest. Kort na elkaar sterven de drie kinderen – die achteraf gezien waarschijnlijk aan de spierziekte van Duchenne leden – aan deze slopende en vooral fatale ziekte. Bets sterft het eerst: op 13 april 1934. Daarna Pieter, op 22 februari 1935 en twee jaar later sterft Teunis op 16 maart 1937. Aangrijpend zijn de rouwadvertenties; vooral de laatste!

Heden overleed, zacht en kalm, na een kortstondige ziekte ons innig geliefd Dochtertje en Zusje

Elizebeth Kok

In den ouderdom van bijna 16 jaar.

C. KOK Cz.
L. KOK-VISSER,
EN KINDEREN.

Bergstoep-Bergambacht,
13 April 1934.

Hiermede vervullen wij den treurigen plicht, kennis te geven, dat heden na een kortstondige ziekte is overleden, onze geliefde Zoon en Broeder

PIETER KOK,

in den ouderdom van 18 jaar.

Uit aller naam,
C. KOK.

Bergambacht, Bergstoep,
22 Februari 1935.

Hiermede vervullen wij den treurige plicht U kennis te geven, dat heden, na een korte ziekte, zacht en kalm is overleden, onze geliefde Zoop, Broeder en Behuwbroeder

Teunis Kok

in den jeugdigen leeftijd van 15 jaar.

C. KOK Cz.
L. KOK—VISSER.

Bergambacht, 16 Maart 1937.

Heden overleed, tot onze diepe droefheid, onze zorgzame Man, Vader, Behuwb- en Grootvader

Cornelis Kok Cz.,

in den ouderdom van 59 jaar en 7 maanden.

L. Kok-Visser
Kinderen, Behuwb-
en Kleinkinderen

Bergambacht, 28 Oct. '46
Dijklaan A 140

De teraardebestelling zal plaats hebben te Bergambacht op Don-
derdag 31 October a.s. van 12-
1 uur n.m.

Het Dorp

De vierde in het gezin die een spierziekte had – zij het dat zich dat op wat latere leeftijd openbaarde – was Riek. Ook zij leed aan spierafbraak maar dan in de variant Multiple Sclerose; een spierziekte waar tot op de

dag van vandaag veel onderzoek naar wordt gedaan, maar nog steeds geen doorbraak is geforceerd.

Riek was in 1963 een van de eersten die – dankzij de eerste 24uur-durende crowd-fundingsactie ‘Open het Dorp!’, die was geïnitieerd door Arie Klapwijk en op 26 en 27 november 1962 door Mies Bouwman werd gepresenteerd – een woning betrok in Het Dorp, een woon-gemeenschapwijk met zorginstelling in West-Arnhem voor mensen met een ernstig lichamelijk of meervoudig handicap. In 1999 overleed Riek daar, maar werd in Bergambacht begraven.

Riek Kok

Lijntje Kok-Visser met achter haar de foto van haar in 1946 overleden man Cees Kok

Leed en lijden

Het lijden van de kinderen en hun jonge sterven hebben Cees en Lijntje diep geraakt; dat laat zich raden. Het heeft Cees geknakt. In 1946 overleed hij, kort nadat zijn zoon Wim naar Indië vertrok voor de dubieuze oorlog aldaar. Lijntje overleefde haar man 16 jaar, toen ze bij haar dochter in Apeldoorn was. Toen zij haar huisje verliet zijn er enkele foto's gemaakt. De mooiste foto is misschien wel die waarop een foto van haar man op de achtergrond hangt.

Ondanks dit verdrietige verhaal is dit ook een verhaal van hoop voor jongeren die gehinderd worden door een handicap, maar die door instellingen als de Adriaanstichting toch nieuw perspectief kregen in de maatschappij. De liefdadigheid van mevrouw De Monchy heeft ook na haar dood, in 1926, iets goeds gedaan bij dit gezin Kok in Bergambacht. De Adriaanstichting is in 1993 gefuseerd met de stichting voor de revalidatie van volwassenen. Dit revalidatiewerk onder kinderen en volwassenen vindt nu plaats onder de naam 'Rijndam Revalidatie'; scan de QR voor een filmpje.

IN LOSSING:
 Maandag a.s. een schip
TURF
 (eerste soort Eriensche)
 Adres: C. KOK Cz. (Bergstoep), Berg-
 ambacht.

Schoonhovensche Courant
 20-2-1920

Vanaf heden te
 verkrijgen
Duitsche Kachelkolen
 (Rijnpruis best meliorie).
 Aanbevelend,
C. KOK,
 v/h M. Slingerland,
 Bergstoep, Bergambacht.

SC 1922; blijkbaar nam Cees de
 zaak van M. Slingerland over

*Lijntje met haar dochter Mar en zoon
 Wim op de brug voor haar huisje*

*Het huisje van Cees en Lijntje werd in ..... afgebroken en door het huidige Dijklaan 188
 vervangen; achter het huis staan de loodsen voor de brandstoffen en daarachter het
 Wethouder van den Berghplein*